

САСТАНАК ПОВОДОМ ПРЕДЛОГА НОВОГ ПРОГРАМА БИОЛОГИЈЕ ЗА 5. РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Састанак је одржан на Биолошком факултету Универзитета у Београду, 03.05. 2017., у времену од 10.15 до 12.35h.

Састанку је присуствовало 25. чланова Српског биолошког друштва (СБД).

Састанак је отворила *Др Јелена Б. Кнежевић Вукчевић*, председница Српског биолошког друштва.

Дискусију је водила *Ана Блечић*, чланица НПС и председница Комитета за образовање СБД.

На самом почетку, *Јелена Кнежевић Вукчевић* пренела је извињење *Невенке Арсенијевић Мајер*, саветнице и координаторке Тима за израду новог Програма биологије за 5. основне школе при ЗУОВ-у, због спречености да присуствује састанку и прочитала њено писмо у коме су наведене неке информације из добијене од Министарства:

- да је предлог новог Програма биологије за 5. разред један од најбољих,
- да настава по новом Програму треба да започне септембра 2018. године,
- да обуку по новом Програму треба да прође 19.200 наставника током школске 2017/18. године (средства из ИПА фонда),
- да предстоји годину дана да издавачи у међувремену припреме уџбенике за нови Програм,
- да до краја 2017. године треба да се заврше и програми биологије за за 6., 7., и 8. разред, као и за I и II разред средње школе.

Декан Биолошког факултета Универзитета у Београду и члан УО СБД, *Жељко Томановић*, захвалио се свим присутним учесницима скупа.

Напоменуо је:

- да нико није био против новог концепта Програма за 5. разред,
- да је садашњи Програм биологије катастрофалан,
- да се након десет година улази са новим, спиралним концептом наставе биологије за основну школу; прелаз на овај концепт је заговарала професорка *Гордана Цвијић*, још од 2007. године,
- да је радна група коју је сачињавало дванаест наставника донела позитивно мишљење о Програму.

За реч се јавио професор *Срђан Стаменковић*, са Биолошког факултета Универзитета у Београду, а испред радне групе за писање Програма.

Изнео је:

- да је рад Тима током израде Програма био усаглашен и да се Програм донео концензусом свих њених чланова,
- да се постојећи годишњи фонд часова за биологију у 5. разреду (72) неће мењати,
- да је Програм тако направљен да га не могу предавати дипломирани биолози који немају звање мастера,
- да се за почетни оквир Програма узело седам особина која су заједничка за сва жива бића без обзира на њихову сложеност,
- да је став Биолошког факултета да се овај Програм подржи.

За реч се јавио професор *Горан Аначков*, директор Департмана за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Новом Саду и члан УО СБД:

- прво виђење Програма на Департману било је негативно,
- изразио је забринутост због навалентности Педагошког факултета у Сомбору и лекара око преузимања појединих предмета где се може наћи и биологија. Учитељски факултети представљају озбиљну претњу јер желе да на силу „уђу“ у више разреде,
- затражио је да се дефинише број часова, тј. да остане 72 часа у свим разредима, без скраћивања фонда, да се дефинише комплетан програм за биологију од 5. до 8. разреда, а не само за 5., и да се дефинише ко може да предаје биологију у основној школи,
- указао је на проблем да свако, са базичних студија са других факултета може накнадно да стекне диплому наставника биологије (пример са шумарског факултета или са драмских уметности). Због тога је важно да се заштитити наша струка.
- Програм биологије за основну школу мора да буде занимљив, интересантан, подстицајан, комплетан и мора да се сагледа као целина.

За реч се јавио професор *Перица Васиљевић*, управник Департмана за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Нишу и члан УО СБД.

Указао је:

- на неминовну потребу за променом наставног плана и програма за основне и средње школе,
- да фонд часова мора да се задржи на 72. Уколико се смањи број часова, многе колеге ће остати без посла.
- да активности везане за измене програма биологије у школама морају бити јавне да наставници не би стекли утисак да нешто радимо мимо њих, тј. „испод жита“,

- да наставници биологије информације о изменама програма за 5. разред нису добили благовремено од СБД-а већ су материјал о новом програму преузели са сајта Педагошког друштва Србије, где су се материјали прво појавили, зато је неопходно све актуелне и важне информације у вези биологије благовремено објављивати на сајту СБД-а, као јединог званичног струковног удружења,
- на неопходност заштите позиције наставника и професора биологије у школама кроз системске законе и правилнике о образовању (навео је пример политике математичара који су се изборили да за рад у школи кандидати морају имати завршене основне и мастер студије из математике),
- да су се у оквиру ТЕМПУС пројекта који се реализују на Филозофским факултетима (Београд, Ниш) развили студијски програми за наставнике предметне наставе
- да се у нове програме морају увести савремени садржаји из биологије,
- у складу са изменама програма биологије у школама неопходно је акредитовање нових (наставно оријентисаних) студијских програма на Факултетима који би омогућили школовање будућих наставника и професора,
- увођење нових програма у школама мора да прати адекватна обука наставника који већ раде са јасним програмима обуке и прецизном временском динамиком,
- да СБД мора да буде проактивније у вези побољшања статуса биологије у друштву

За реч се јавио професор *Александар Остојић*, члан УО СБД са Института за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Крагујевцу. Рекао је:

- да постоји недовољно информација о Програму 5. разреда и да се још увек не знају наредни кораци за комплетан програм (за 6., 7., и 8. разред),
- да су до сада најмање консултовани наставници који морају да изнесу Програм у учионицама,
- да садржаји морају бити такви да се збиља види да је биологија најлепши природни предмет. Додао је да тренутно мало квалитетне деце долази на студије биологије,
- да постоји наговештај за курикулум 3+3+3 – Шта ће се у том случају десити са наставницима биологије који сада предају у школама,
- да је добро ово што се сада дешава – да се види где смо,

- да смо затрпани педагогијом, дидактиком и методиком наставе, а да је наша наука на маргинама. Због тога је важно да прво будемо биолози, па после предавачи/наставници,
- да је потребна коренита реконструкција програма, добра и систематска, да не би после била већа штета него корист.

За реч се јавио *Срђан Стаменковић*. Рекао је:

- да у Тиму има доста наставника који предају у основним и средњим школама,
- да је у међувремену до Тима на мејл стигло само 7 примедби,
- да су о новом Програму били благовремено обавештени сви Департмани.

За реч се јавила наставница биологије у IX београдској гимназији, *Ана Блечић*, члан НПС-а и СБД. Информисала је скуп:

- да је на основу до сада приспелих дописа и реакција евидентна потпуна сагласност по питању реформе и осаврењивања наставних програма биологије и већина подржава предложени спирални курикулум;
- да постоје одређена размимоилажења везана за сагледавање целине наставних садржаја биологије и потребу да се реформа ради истовремено у свим разредима основне школе.
- да се фонд часова биологије не мења, остаје 72 часа, тј. 2 часа недељно. Број часова свих предмета биће смањен уколико буде усвојен предлог да се настава информатике у 7. и 8. разреду реализује у виду блокова. У случају биологије то би значило 4 часа мање тј. 68,
- да је потребан тимски рад за заштиту струке одређеним законским решењима и у оквиру Правилника о стручној спреми.

За реч се јавио *Срђан Стаменковић*. Додао је:

- да је потребно да се што пре изађе са предлогом целине, а онда да се бави компетенцијама,
- да су при састављању Програма постојале недоумице до које дубине треба ући у биологију, када треба започети са ћелијском грађом, како увести појам гена, природне селекције, да ли стављати филогенију, како сагледати целину,
- да је потребно оформити трајну групу која би се бавила програмима и садржајима.

За реч се јавио *Алексеј Тарасјев*, руководилац Одељења за еволуциону биологију Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић" Универзитета у Београду и члан Комитета за образовање СБД:

- захвалио се Јелени Кнежевић Вукчевић, Душку Благојевићу и Жељку Томановићу поводом организовања скупа,
- Истакао да је Комитет за образовање добијао веома детаљне извештаје од представника СБД у НПС, да је сва комуникација Комитета била увек копирана председнику СБД и председнику УО, те да би ту листу требало проширити,
- изнео је мишљење да су промене Програма неопходне, и да је веома важно сагледавање целине (комплетног програма за 5., 6., 7., и 8. разред),
- констатовао је да је се на овом састанку, поред питања програма за пети разред, заправо разматра и питање како СБД функционише према споља,
- изразио је негодовање зато што је СБД у досадашњој пракси често било од стране државних органа контактирано на неформални начин, са веома кратким роковима и унапред припремљеним решењима Као пример је навео случајеве са изградом Појмовника, предлагањем чланова радне групе и Програмом биологије за 5. разред,
- Навео је да је СБД у случају Појмовника исправно реаговало и није пристало на ограничења рокова, као ни на ограничења у вези са садржајем Појмовника,
- напоменуо да је, ценећи досадашњи рад колега предложених од стране ЗУОВ, подржао да они буду чланови радне групе али је још тада истакао да СБД мора да има права да само предлаже своје чланове за одређене тимове,
- затражио да СБД обавести Министарство просвете и одговарајуће заводе да убудуће благовремено и на формално исправан начин траже асистенцију како би Друштво имало довољно времена да укључи све Универзитетске центре и наставнике при доношењу важних одлука.

За реч се јавила професорка *Биљана Стојковић*, са Биолошког факултета Универзитета у Београду, чланица радне групе за израду Програма. Рекла је:

- да годинама постоји насилна политика Министарства просвете, па је Тиму за израду Програма дат рок од само 30 дана,
- да Програм мора да се посматра целовито,
- да је било бесмислено од стране Министарства које је на почетку инсистирало да се са увођењем нових програма започне у школској 2017/18.,

- да стручна јавност није довољно информисана о измени Програма,
- да је од Министарства стигла препорука да се садржаји не смеју наметати наставницима, већ се мора инсистирати на креативности,
- да СБД мора радити на два фронта – један мора да се бори за струку (Законе и правилнике), а други, да обезбеди детаљан, комплетан, забаван и едукативан програмски садржај биологије који ће бити довољно подстицајан за децу у школама.

За реч се јавио професор *Славиша Станковић*, Биолошки факултет Универзитета у Београду. Напоменуо је:

- да је веома важно анимирати наставнике. Од 2007. године наставицима је обећаван спирални курикулум. У Хрватској спирални курикулум постоји од 2002. године,
- да је потребан нов приступ методици наставе биологије и активније учешће наставника у одлучивању јер годинама постоје тешкоће у мотивацији наставника,
- да мора да се води рачуна о адекватном повезивању садржаја 4. и 5. разреда.

За реч се јавила професорка *Томка Миљановић*, са Департмана за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Новом Саду. Рекла је:

- да СБД не сме упасти у замку. Поставила је питање ко ће да држи едукацију наставника,
- да је у образовању важан принцип интегративности. На Факултету у Новом Саду се одавно ради на примени интегративности. Тако постоје интегрисане студије за наставнике биологије, а и на докторским студијама. Сви професори биологије који су завршили студије у последњих десетак година на Новосадском факултету спремни су да раде по новом Програму. Зато је важно да се и даље ради на позицији методике наставе биологије,
- да у новом Програму много тога није јасно. Нагло се прелази на нешто ново. Потребно је много прецизније приступити изради Програма, јер се овако чини да је непотпуно. Стиче се утисак да се пре виде учитељи, а не наставници који држе овај Програм.

За реч се јавио професор *Мирослав Живић*, са Биолошког факултета, Универзитета у Београду, председник Комитета за науку СБД. Изнео је своје мишљење:

- да постоје две одвојене компоненте деловања – једна је заштита струке, а друга, план и програм,
- да је спирални курикулум много захтевнији од линеарног јер може дати квалитетније знање, а настава биологија ће тада бити

занимљивија. Деца ће више волети биологију, а Факултет ће добити квалитетније студенте,

- да поред осталог, овакав Програм може да спречи учитеље да се умешају у нашу струку. Зато су одлуке на нама. Без нас, то ће онда да уради Министар просвете,
- да ће увек бити отпора међу наставницима у вези новог Програма, зато је потребно добро објаснити наставницима нове идеје, и што више их укључивати у даљи рад. Наставници морају да схвате да заједно са Факултетом раде на истој ствари.

За реч се јавила професорка *Ружица Игић*, са Департмана за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Новом Саду, члан УО СБД:

- изразила је своје незадовољство исхитреношћу креирања Програма, па је зато предложила да се комплетира цео циклус до краја осмог разреда,
- пита се када треба убацити ћелију (даје пример из једне посете школи: ћелија као флаша у којој се убацују зрна пасуља као органеле – да ли су деца схватила шта је ћелија или ће следећи пут ћелију нацртати као флашу), зашто се избацује хербар, микроскопирање,
- предлаже рад са осталим колегама који раде на програмима других предмета наводећи да мора да постоји корелација међу предметима,
- негодује због „хитности“ у образовању. Ако хоћемо нешто квалитетно, боље је полако али како треба!,
- пита се зашто се око Програма консултују и издавачи када они само размишљају о профиту. Такође постоји и проблем око акредитације семинара код ЗУОВ-а. Издавачи имају више акредитованих семинара од стручних, које нуде факултети.

За реч се јавила професорка *Јелена Кнежевић Вукчевић*. Рекла је да:

- да не треба одлагати прихватање за крај године, јер је потребно време да се припреме уџбеници и одржи едукација наставника. СБД треба да прихвати Програм најкасније до септембра 2017. јер крајем године треба да се прихвате и Програми за 6., 7., и 8. разред. СБД може да тражи допуну (концепте програма за остале разреде) пре прихватања Програма.

За реч се јавила магистар биологије *Ана Ђокић-Остојић*, која ради као наставница у основној школи, члан Одбора за популаризацију науке СБД. Констатовала је:

- да наставнике мало ко пита, а поготову за Програм,

- да СБД треба да позове наставнике да дају предлоге како би урадили неке садржаје по новом Програму, нпр. као што су наслеђивање и еволуција,
- да се у школе, у наставу биологије мора увести интегративни приступ и пројектна настава. У неким школама у Војводини се већ тако ради,
- да су деца и у млађим узрастима (4. разред) заинтересована за микроскопирање,
- да треба ограничити уплив педагога и психолога,
- да треба организовати семинаре за наставнике јер је непосредан контакт веома битан. На семинарима наставници могу да изнесу своје практичне радове и размене искуства и идеје. С тим у вези може се организовати и база знања из биологије,
- да препоручени садржаји Програма морају бити прецизнији зато што ће их у супротном, сваки наставник схватити на свој начин. Такође, без узбеника ће бити озбиљан проблем уласка у учионицу.

За реч се јавио наставник биологије ОШ „Иво Андрић“ у Београду, *Дејан Бошковић*, члан Одбора за популаризацију науке СБД и члан Тима за израду Програма. Рекао је:

- да су наставници разноврсни, да има и оних који су креативни и који све могу сами, али и оних којима је потребна помоћ, који траже све „на готово“,
- да наставници много очекују од СБД, а мало дају,
- да су ни мало лепа искуства наставника са Факултетом, као и да постоји мала заинтересованост Факултета за проблеме наставника. Због тога треба више радити на међусобном поверењу и сарадњи,
- да за све што се дешава у образовању, наставници су та карика која је најважнија, која повезује све делове у целину.

За реч се јавио *Срђан Стаменковић*:

- важно је чути праву реч, а не нагађања, зато је важно да СБД буде проактивније,
- такође, не сме се заборавити да постоје Образовни стандарди постигнућа, исходи, опште и међупредметне компетенције којима ће се проверавати успешност Програма,
- презентација предлога новог Програма за 5.разред намењена наставницима биће одржана 28. маја за време Републичког такмичења.

За реч се јавила професорка *Александра Кораћ*, са Биолошког факултета, Универзитета у Београду, члан СБД:

- на Катедри за цитологију сви су једва дочекали нов Програм,
- ћелија се деци мора представити, јер постоји огромна разноврсност међу ћелијама, а оне управо осликавају разноврсност живота. Принцип живота, кроз ћелију, је принцип наслеђивања. Такође, постоји и еволуција ћелије. Организација ћелије је нешто што се мења,
- важан је само прави приступ, тј. на прави начин објашњења која стижу до деце. Тако се и вируси деци могу лако објаснити као ацелуларни,
- ако се у 5. разред уведе микроскопирање, на ком нивоу то треба да буде. За тај узраст је много важније оно што се посматра голим оком,
- може да се организује округли сто и да се наставницима прикажу примери шта се све може посматрати голим оком а спада у домен цитологије.

За реч се јавио *Жељко Томановић*:

- ово је прави тренутак да се нешто уради по питању заштите струке јер се доноси сет закона у образовању,
- тренутно није актуелна аспирација Учитељских факултета према биологији, што не значи да се једног дана то неће променити.

За реч се јавио *Алексеј Тарасјев*:

- морамо да наступимо јединствено као четири Факултета и еснафско друштво јер само тако можемо да условимо Министарство да се до краја године направи Програм за цео циклус, и тек након тога оцене и појединачни програми.

За реч се јавила професорка *Гордана Субаков Симић*, са Биолошког факултета, Универзитета у Београду, члан СБД:

- нови Програм мора да се наслања на Природу и друштво (Свет око нас),
- изразила је забринутост због чега нема никог из еснафа у изради Програма од 1-4 разреда основне школе. СБД мора да инсистира да буде члан тима за Програме нижих разреда,
- напоменула је да се са особинама живих бића почиње још у првом разреду основне школе.

За реч се јавила *Томка Миљановић*:

- додала је да су раније у трећем и четвртном разреду била 2 предмета Познавање природе и Познавање друштва са по 2 часа, а данас један предмет Природа и друштво са 2 часа недељно,
- потврдила је да су језгро промена наставници.

Закључак

Др Јелена Кнежевић Вукчевић, председница СБД је на крају резимирала:

Предлог Програма за 5. разред представља одличну основу за даљи рад на плану реформе наставних садржаја, али у овом тренутку не може бити прихваћен без увида у целину свих наставних програма биологије за други циклус основног образовања.

Потребно је замолити ЗУОВ да Српском биолошком друштву до 1. септембра 2017. године достави концепт Програма биологије за 6, 7. и 8. разред, како би Друштво могло да донесе коначан став по овом питању.

Записник водила Марина Дрндарски, наставница биологије у ОШ „Дринка Павловић“, члан СБД.

5. мај 2017.

Председник Српског биолошког друштва

Проф. др Јелена Кнежевић-Вукчевић